

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-12-100-16>

УДК 343.132.5

Ільченко О.В., Смаль В.В.
Сумський державний університет**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЩОДО ЗБЕРЕЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ,
ОТРИМАНОЇ ВНАСЛІДОК ВТРУЧАННЯ В ПРИВАТНЕ СПІЛКУВАННЯ**

Анотація. Стаття присвячена питанню щодо збереження інформації отриманої під час проведення негласних слідчих розшукових дій внаслідок втручання у приватне спілкування. Важливість цього питання полягає у розбіжності думок науковців щодо використання інформації зібраної шляхом втручання в приватне життя. Адже з одного боку Основний закон України має забезпечувати дотримання державними органами, органами досудового розслідування забезпечення та гарантування конституційних прав громадян, а саме право на недоторканність житла, на таємницю спілкування та на приватне життя. З іншого боку негласні слідчі розшукові дії, обмежують права особи, лише з метою встановлення істини та відновлення конституційних прав потерпілої особи, адже НСРД проводяться лише у тому випадку, коли відомості про кримінальне правопорушення та особу, яка вчинила його, неможливо встановити в інший спосіб.

Ключові слова: кримінальне провадження, негласні слідчі розшукові дії, докази, приватне спілкування, збереження інформації.

Ilchenko Oleksandr, Smal Viktoria
Sumy State University**CURRENT ISSUES REGARDING THE PRESERVATION OF INFORMATION OBTAINED
AS A RESULT OF INTERVENTION IN PRIVATE COMMUNICATION**

Summary. The article is devoted to the issue of preservation of information obtained during covert investigative actions as a result of interference in private communication. The importance of this question lies in the diversity of opinions of scientists on the use of information collected by interfering in privacy. After all, on the one hand, the Basic Law of Ukraine must ensure the observance of our constitutional rights by state bodies, pre-trial investigation bodies and others. Introduction of the institute of covert investigators into the current Criminal Procedure Code of Ukraine (investigative) actions equips the investigator and the prosecutor as a party to the prosecution with additional means of detection and investigation of crimes, imposes on them the duty professional mastery of these tools. Incompetent use of them can lead both to the violation of human rights during the conduct of covert investigative (investigative) actions, and to become a reason to prosecute employees law enforcement agencies that violated the law during their implementation. Attention is drawn to the fact that determining the nature of covert investigative (investigative) actions, the need to use technical, forensic tools techniques and methods, as well as the choice of the order of implementation of these measures by the legislator relies directly on the investigator conducting the pre-trial investigation, or for on his behalf – to the relevant authorized operational units. By decision investigator or prosecutor to conduct covert investigative (investigative) actions may other persons are also involved. Such as the right to inviolability of the home, the secrecy of communication and privacy. But on the other hand, covert investigative actions violate the rights of the person, only for the purpose of establishing the truth and restoring the constitutional rights of the victim. After all, covert investigative investigative actions are conducted only when information about the criminal offense and the person who committed it cannot be established in any other way. We want to pay attention to the preservation of such information in this scientific article.

Keywords: interference in private communication, covert investigative actions, criminal proceedings, private communication.

Постановка проблеми. Під час застосування органами досудового розслідування негласних слідчих розшукових дій, стає гострим питання чи не обмежують права людини гарантовані Конституцією України та іншими міжнародними конвенціями. Адже застосування НС(Р)Д апріорі несе за собою деякі обмеження в основоположних правах та свободах громадянина, що зумовлює велику кількість дискусій серед науковців. Але з іншого боку втручання в приватне спілкування в момент досудового розслідування під час застосування негласних слідчих розшукових дій має на меті всебічне зібрання доказів, щодо особи, яка вчинила кримінальне правопорушення або підозрюється у вчиненні такого. І враховуючи те, що всесвітньої глобалізацією та діджиталізацією більшість важливої та необхідної інформації залишається в наших телефонах, то є цілком справедливим

збирати докази таким чином. Основним залишається питання того, чи буде інформація яка була зібрана шляхом втручання в приватне спілкування збережена. Адже Конституція України чітко регламентує те, що кожна особа має право на приватне життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню актуальних питань щодо збереження інформації отриманої внаслідок втручання в приватне спілкування під час проведення негласних слідчих розшукових дій приділили увагу не мало науковців. Зокрема, Білічак О.А., Горобець М.І., Глушков В.О., Дрозд В., Перепелиця С.І., Телійчук В.Г., Тракало Р.І.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проблематика щодо збереження інформації отриманої внаслідок втручання в приватне спілкування все ще вимагає детального дослідження з боку науковців, адже дана про-

блема має доволі велику кількість дискусій. Перш за все необхідно з'ясувати основні гарантії збереження отриманої інформації отриманої після застосування негласних слідчих розшукових дій, важливим є закріпити ці гарантії та визначити недопустимість розголошення отриманих матеріалів. Також доцільно з'ясувати та запропонувати шляхи вирішення наявних проблем.

Мета статті. Головною метою проведеної наукової роботи, є дослідження питання щодо збереження та допустимості доказів, заборонених за допомогою втручання у приватне спілкування.

Виклад основного матеріалу. Згідно статті 32 Конституції України, ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України [1]. Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини. На підставі викладеного можна стверджувати, що втручання в приватне спілкування особи, може бути здійснене у випадку проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Нормами міжнародно-правових договорів також встановлюється заборона втручання органів державної влади у приватне життя та спілкування осіб. Так, стаття 8 Конвенції гарантує кожному право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції та встановлює пряму заборону для органів державної влади на таке втручання окрім випадків, які зумовлені забезпеченням національної та громадської безпеки, економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб. Разом з тим, із тексту вказаної статті Конвенції вбачається, що таке втручання органів державної влади у випадках, зазначених вище, повинно відповідати двом критеріям, а саме: відбуватися згідно із законом; бути необхідним у демократичному суспільстві [2, с. 71].

Процеси глобалізації та діджиталізації с кожним роком набирають нових обертів і є не секретом те, що цифрова трансформація охопила кожен галузь в сучасному світі, що, звичайно, вплинуло і на негласні слідчі розшукові дії.

Згідно статті 246 Кримінального процесуального кодексу України, негласними слідчими розшуковими діями слід називати різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених цим кодексом. Негласні слідчі (розшукові) дії проводяться у випадках, якщо відомості про злочин та особу, яка його вчинила, неможливо отримати в інший спосіб [3].

Згідно статті 258 Кримінального процесуального кодексу України, НСРД що пов'язані втручання в приватне спілкування є: аудіо, відеоконтроль особи; арешт, огляд і виїмка кореспонденції; зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж; зняття інформації з електронних інформаційних систем [3].

В.О. Глушков та О.А. Білічак зазначають, що: захищаючи інтереси суспільства і окремих осіб держава в особі своїх правоохоронних органів

змушена протиставляти прогресуючий злочинності такі засоби протидії що забезпечують максимальну ефективність виявлення і розкриття протиправних діянь на самих ранніх етапах їх підготовки та вчинення. В переважній більшості це інтрузивні оперативно-розшукових заходи та слідчі дії що переважно проводяться із використанням сучасних технологій у сфері інформатизації та зв'язку [4].

З метою недопущення безпідставного втручання у сферу особистого життя людини, обмеження інших визначених Конституцією України та міжнародними нормативними актами прав людини, у Кримінальному процесуальному кодексі України передбачено досконалий механізм, що забезпечує дотримання законності провадження негласних слідчих (розшукових) дій [4, с. 68]. КПК чітко регламентує випадки, коли права людини на особисте життя та таємницю спілкування і такі дії можуть бути проведені лише у разі, якщо необхідні відомості про особу неможливо отримати в інший спосіб, а також у справах щодо тяжких або особливо тяжких злочинів.

Як зазначає А. Ткачук, процесуальні дії, що спрямовані на обмеження таємниці спілкування, як правило, проводяться на підставі ухвали слідчого судді. Такий складний порядок доступу правоохоронних органів до матеріальних носіїв інформації, що становить таємницю спілкування, свідчить про пріоритетний характер цього виду таємниці в системі інформації з обмеженим доступом, передбаченій вітчизняним законодавством [5, с. 256].

Тракало Р.І. вважає, що кримінальним процесуальним законодавством України допускається втручання сторони обвинувачення в приватне життя особи, яка порушила закон, у тій її частині, що безпосередньо стосується кримінального правопорушення. Вважаємо, що з того моменту, коли в приватне життя особи на законних підставах втручається сторона обвинувачення, відповідна особа частково втрачає свої приватні властивості, які стають на певний час надбанням владних суб'єктів, які провадять досудове розслідування та здійснюють правосуддя [6].

Слід виділити декілька сфер приватного життя, до яких слід віднести наступні: тілесну, територіальну, комунікаційну та інформаційну. В межах нашого дослідження, ми розглядаємо аспект комунікаційної приватності, а саме збереження інформації внаслідок втручання в приватне спілкування. Такий вид приватності в першу чергу полягає в забезпеченні конфіденційності та безпечному переданні інформації між особами за допомогою різноманітних засобів зв'язку: листування, телефонні розмови, телеграфна чи інша кореспонденція та інших можливих форм спілкування.

Під час кримінального провадження кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, інших форм спілкування. Втручання у таємницю спілкування можливе лише на підставі судового рішення у випадках, передбачених цим Кодексом, з метою виявлення та запобігання тяжкому чи особливо тяжкому злочину, встановлення його обставин, особи, яка вчинила злочин, якщо в інший спосіб неможливо досягти цієї мети [3].

Відкритим залишається питання щодо збереження інформації, яка була зібрана під час втручання у приватне спілкування після проведення негласних слідчих розшукових дій. Згідно статті 259 КПК України, де зазначено, якщо прокурор має намір використати під час судового розгляду як доказ інформацію, отриману внаслідок втручання у приватне спілкування, або певний її фрагмент, він зобов'язаний забезпечити збереження всієї інформації або доручити слідчому забезпечити збереження [3].

На думку А.Б. Ткачика, ухвала слідчого суддя про дозвіл на проведення НСРД, які обмежують таємницю спілкування, обов'язково має бути розсекречена та долучена до матеріалів кримінального провадження, оскільки відсутність ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення негласних слідчих (розшукових) дій унеможлиблює використання їх результатів у доказуванні [7].

Серед вимог, що забезпечують збереження та захист інформації, отриманої під час проведення НСРД, можуть бути виокремлені наступні нормативні приписи:

- обов'язок прокурора вживати заходи щодо збереження отриманих під час проведення НСРД речей і документів, які планує використовувати у кримінальному провадженні (ч. 4 ст. 252 КПК);

- заборона розголошення відомостей про факт та методи проведення НСРД, осіб, які їх проводять, а також інформацію, отриману в результаті їх проведення, особами, яким це стало відомо в результаті ознайомлення з матеріалами (ч. 1 ст. 254 КПК);

- необхідність попередження захисника та інших осіб, які мають право на ознайомлення з протоколами про проведення НСРД, якщо вони містять інформацію щодо приватного (особистого чи сімейного) життя інших осіб, про кримінальну відповідальність за розголошення отриманої інформації щодо інших осіб (ч. 2 ст. 254 КПК);

- заборона виготовлення копій протоколів про проведення НС(Р)Д та додатків до них (ч. 3 ст. 254 КПК) [8, с. 19].

Як зазначає В. Дрозд, проблемним залишається аспект визнання доказів отриманих у результаті проведення НСРД, адже матеріали, зібрані під час втручання в приватне спілкування. Прокурор зобов'язаний зберегти конфіденційність зібраної інформації, але тоді постає проблема щодо розсекречення та зняття таємності з відповідної ухвали слідчого. Ще одним аспек-

том допустимості доказів, отриманих у результаті НСРД, є випадки, які стосуються приватного спілкування. Так, поширеною є практика огляду слідчим (прокурором) мобільних телефонів, планшетів, комп'ютерів, іншої електронної техніки, вилученої під час обшуку. Найпоширенішим способом процесуального оформлення дії, яка полягає в огляді та фіксації електронної інформації, що міститься на вилучених у межах інших процесуальних дій електронних пристроях, є також складання слідчим протоколу огляду. При цьому, зважаючи на необхідність спеціальних знань для проведення вказаної дії, такого роду огляд проводиться із залученням спеціаліста, завдання якого й полягає у тому, щоб виявити інформацію в електронному пристрої, що досить часто вимагає застосування спеціального програмного забезпечення (використовуються програми «UFED Physical Analyzer», «Мобільний криміналіст» та інші). Натомість стороною захисту досить часто ставиться питання про визнання результатів такого огляду недопустимими доказами, зважаючи на те, що мало місце втручання у приватне спілкування [9, с. 186].

Слушно зазначили В.О. Глушков та О.А. Більчак, що, надаючи право органам досудового розслідування використовувати відносини конфіденційного співробітництва, кримінальний процесуальний закон містить заборону залучення до конфіденційного співробітництва під час проведення негласних слідчих дій адвокатів, нотаріусів, медичних працівників, священнослужителів, журналістів, якщо таке співробітництво буде пов'язане з розкриттям конфіденційної інформації професійного характеру, що теж забезпечує право учасників кримінального провадження на нерозповсюдження інформації конфіденційного характеру [4, с. 68].

Висновки і пропозиції. Отже, на підставі викладеного матеріалу можемо зробити висновки, що безумовно питання збереження інформації отриманої внаслідок втручання в приватне спілкування є досить дискусійним та потребує подальших наукових досліджень. Важливо зазначити, що Кримінальний процесуальним кодексом України, передбачена низка вищезазначених гарантій, які дозволяють упевнитися в дотриманні конституційності та збереженні інформації отриманої внаслідок проведення негласних слідчих розшукових дій.

Список літератури:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 253к/96. Відомості Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 24.11.2021).
2. Перепелиця С.І. Дотримання прав особи під час втручання у приватне спілкування в кримінальному провадженні. *Форум права*. 2019. № 55(2). С. 70–79.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 №4651-VI. Відомості Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 24.11.2021).
4. Глушков В.О., Білічак О.А. Гарантії дотримання конституційних прав особи у провадженні негласних слідчих (розшукових) дій. *Актуальні проблеми держави і права*. 2013. № 67. С. 65–76.
5. Ткачук А. Система процесуальних дій, спрямованих на обмеження таємниці спілкування. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 4. С. 253–256.
6. Тракало Р.І. Право на повагу до приватного життя в кримінальному провадженні. Електронна бібліотека юридичної літератури: веб-сайт. URL: <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/19331/%D2#chapter> (дата звернення: 25.11.2021).
7. Ткачик А.Б. Таємниця спілкування та її обмеження в кримінальному провадженні: анотація. Львів, 2021. 7 с.
8. Горобець М.І., Телійчук В.Г. Окремі вимоги щодо проведення негласних слідчих розшукових дій у кримінальному провадженні: *Матеріали Круглого столу «Актуальні проблеми оперативно-розшукової діяльності»*. ДДУВС. 2020. С. 19–22.

9. Дрозд В. Судова практика щодо допустимості доказів, отриманих у результаті проведення негласних слідчих(розшукових) дій. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 9. С. 185–191.

References:

1. Constitution of Ukraine of June 28, 1996 no. 253k/96. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (accessed 24 November 2021).
2. Perepelytsya S.I. (2019) Dotrymannya prav osoby pid chas vtruchannya u pryvatne spilkuvannya v kryminal'nomu provadzhenni [Observance of individual rights during interference in private communication in criminal proceedings]. *Law Forum*, no. 55(2), pp. 70–79.
3. Criminal Procedure Code of Ukraine from 13.04.2012 no. 4651-VI. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (accessed 24 November 2021).
4. Glushkov V.O., Bilichak O.A. (2013) Harantiyi dotrymannya konstytutsiynykh prav osoby u provadzhenni nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) diy [Guarantees of observance of the constitutional rights of a person in conducting covert investigative (search) actions]. *Current issues of state and law*, no. 67, pp. 65–76.
5. Tkachuk A. (2021) Systema protsesual'nykh diy, spryamovanykh na обмеження таймнісі спілкування [System of procedural actions aimed at limiting the secrecy of communication]. *Entrepreneurship, economy and law*, no. 4, pp. 253–256.
6. Trakalo R.I. Pravo na povahu do pryvatnoho zhyttya v kryminal'nomu provadzhenni [The right to respect for private life in criminal proceedings]. Elektronna biblioteka yurydychnoyi literatury – *Electronic library of legal literature: website*. Available at: <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/19331/%D2#chapter> (accessed 25 November 2021).
7. Tkachik A.B. (2021) Tayemnytsya spilkuvannya ta yiyi обмеження v kryminal'nomu provadzhenni [Secrecy of communication and its limitations in criminal proceedings]. Annotation. Lviv, 7 p.
8. Gorobets M.I., Teliychuk V.G. (2020) Okremi vymohy shchodo provedennya nehlasnykh slidchykh rozshukovykh diy u kryminal'nomu provadzhenni [Certain requirements for conducting covert investigative actions in criminal proceedings]: *Materials of the Round Table "Actual problems of operative-search activity"*. DDUVS, pp. 19–22.
9. Drozd V. (2020) Sudova praktyka shchodo dopustymosti dokaziv, otrymanykh u rezul'tati provedennya nehlasnykh slidchykh(rozshukovykh) diy [Judicial practice on the admissibility of evidence obtained as a result of covert investigative (investigative) actions]. *Entrepreneurship, economy and law*, no. 9, pp. 185–191.